

А. В. Камінська, Брянківський технолого-економічний технікум Луганського національного університету імені Тараса Шевченка

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Камінська А. В.

Організаційно-педагогічні засади підготовки майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах України

Мистецька освіта є базою, завдяки якій реалізується творчий потенціал студента-дизайнера. Дизайнерська освіта ґрунтується також на вивченні проектної методології, методів структурної організації форми, на основі призначення, соціально-культурної функції, можливостей технологічного впровадження дизайн-розробки у виробництво. Тому виникає неузгодженість спільної роботи дизайнера з технологом та іншими фахівцями, не досягається необхідний остаточний ефект дизайнерського проектування.

Ключові слова: фундаментальна освіта, дизайн-освіта, дизайнер, професійна підготовка, інтеграція навчальних дисциплін.

Каминская А. В.

Организационно-педагогические основы подготовки будущих дизайнеров в высших учебных заведениях Украины

Художественное образование является базой, благодаря которой реализуется творческий потенциал студента-дизайнера. Дизайнерское образование основывается также на изучении проектной методологии, методов структурной организации формы, на основе назначения, социально-культурной функции, возможностей технологического внедрения дизайн-разработки в производство. Поэтому возникает несогласованность совместной работы дизайнера с технологом и другими специалистами, не достигается необходимый окончательный эффект дизайнерского проектирования

Ключевые слова: фундаментальное образование, дизайн-образование, дизайнер, профессиональная подготовка, интеграция учебных дисциплин.

Професійна підготовка майбутніх дизайнерів в умовах ринкових відносин набуває особливого соціокультурного значення. Дизайн-освіта у вищому навчальному закладі (ВНЗ) спрямована на формування у студентів професійно

значущих якостей, творчих здібностей, інтересів, тощо. Підвищення рівня фундаментальної та спеціальної фахової підготовки неможливо реалізувати без належного теоретичного та науково-методичного їхнього обґрунтування.

Актуальні проблеми підготовки фахівців знайшли відображення в Національній доктрині розвитку освіти в Україні, галузевих стандартах вищої освіти та основних напрямках реалізації Болонської декларації. Вищі навчальні заклади, котрі нині здійснюють підготовку майбутніх дизайнерів, ще недостатньо забезпечені державними освітніми стандартами та навчальними програмами фундаментальних й професійно орієнтованих дисциплін. Тому глибокого аналізу потребує змістове наповнення кожної дисципліни, це дозволить уникнути дублювання навчального матеріалу та розставити пріоритетні акценти. Питання підготовки фахівців із дизайну вимагають систематичного й обґрунтованого висвітлення, розробки організаційного та науково-методичного їхнього забезпечення.

Загальні проблеми дизайн-освіти є предметом різнобічного дослідження науковців. Зокрема, О.Генісаретський визначив методологічні та гуманітарно-художні проблеми дизайну, І.Герасименко розробив технології виробництва художньо-конструкторського формотворення. В.Даниленко, Є.Лазарєв розглядають дизайн як техноестетичну систему, В.Сидоренко – як проектну культуру та естетику дизайнерської творчості, О.Трошкін – як розвиток ініціативності майбутніх дизайнерів у процесі навчально-творчої діяльності. Г.Мінервін, І.Рижова вивчали соціальну природу дизайну. О.Фурса аналізує дизайн-освіту у мистецьких коледжах. Проблеми історичного і сучасного досвіду дизайн-освіти в Україні та за кордоном досліджували О.Боднар, О.Бойчук, В.Глазичев, А.Діжур, С.Мигаль, П.Татіївський, О.Хмельовський, Л.Холмянський, А.Чебикін, М.Яковлев та ін.

Мета статті: теоретично обґрунтувати педагогічні засади, розробити та експериментально перевірити зміст й організаційне забезпечення підготовки майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах.

Водночас, у галузі дизайнерської освіти подальшої розробки потребує як педагогічна теорія, так і організаційні аспекти підготовки фахівців. Недостат-

ньо вивченими залишаються можливості інтеграції загальнохудожніх та професійно орієнтованих знань у формуванні цілісної системи знань і вмінь студентів.

Стан досліджуваної проблеми вказує на наявність низки суперечностей методологічного, дидактичного і конструктивного характеру між:

- сучасними вимогами до підготовки майбутнього дизайнера та його недостатньою фундаментальною підготовкою;
- інтегративним характером професійної діяльності дизайнера та ізольованим підходом до вивчення окремих навчальних дисциплін у ВНЗ;
- вимогами до організації навчально-виховного процесу в закладах нового типу та невідповідністю науково-методичного забезпечення їхньої діяльності;
- зростаючими потребами суспільства в культурних, освічених фахівцях та недостатнім рівнем забезпечення умов формування їхнього художньо-естетичного розвитку в процесі навчання.

Отже, постає необхідність розв'язання наукової проблеми щодо розробки організаційно-педагогічних засад, пов'язаних з подальшим розвитком дизайн-освіти в Україні.

Розвиток дизайн-освіти відбувається під впливом цілої низки факторів. Перш за все, це зовнішні чинники, на які студенти, викладачі та й професійна освіта загалом не мають безпосереднього впливу. Такі чинники, з точки зору освіти, є некерованими. До них відносимо: суспільні потреби; вимоги ринку праці, роботодавців; запити дизайну як науки, як мистецтва та як виробництва; загальні вимоги системи професійної освіти, закладені у державних документах, стандартах освіти тощо.

У науковій практиці є різноманітні теоретичні трактування готовності до певного виду діяльності. У дисертаційній роботі поняття “готовність” розглядається як цілісне утворення, динамічне явище, система, що складається з безлічі компонентів. Це комплексний прояв особи, що відображає стан людини перед початком діяльності, залежний від особистісних властивостей і якостей

(індивідуальний аспект), її налаштованості на подолання труднощів у вирішенні проблеми (мотиваційний аспект) і практичної підготовленості до майбутньої діяльності (когнітивно-операційний аспект). У цьому контексті актуальним стає поняття “професійна компетентність”. За вимогами Болонської декларації компетенції поділяють на загальні (спільні для всіх ступенів та напрямів навчання) і спеціальні (які залежать від предметної галузі підготовки). Загальні поділяються на такі основні категорії: інструментальні, міжособистісні і системні. Таким чином, компетентність постає як складний синтез когнітивного, наочно-практичного і особистісного досвіду.

На основі ідей професійної компетентності фахівця та завдань дослідження було обґрунтовано педагогічні засади підготовки майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах: 1) гуманізації: гуманізація техніки передбачає розвиток у майбутніх спеціалістів-дизайнерів гуманітарного світобачення, високої загальної та екологічної культури, моральної відповідальності, естетичного чуття, просторово-часової уяви, вільного володіння засобами відображення ідей та інформації; 2) культурологічності: філософська інтерпретація взаємозумовленості дизайнерської освіти та культури полягає в тому, щоб усвідомити закономірності становлення і розвитку дизайнера як творчого суб'єкта культури. З цією метою дизайнер використовує культуротворчі чинники, передусім мовні, національно-архетипні, символічні засоби вираження всезагального тощо; 3) екологізації: в роботі виділено основні напрями екологізації дизайн-освіти та виховання екологічної свідомості дизайнерів: вивчення основ екології; ознайомлення з природними та штучними матеріалами, безвідходними технологіями; введення екологічних питань у програми фундаментальних та професійно орієнтованих дисциплін; впровадження у навчальне проектування екологічного підходу до творення речей, об'єктів життєдіяльності людини; логічного включення в навчальний план дисципліни “Екологічний дизайн”; розвиток екологічного мислення дизайнерів; розробка та впровадження наскрізної програми екологізації освіти майбутніх дизайнерів; 4) соціологізації: дизайн поєднує в собі науку, мистецтво, техніку, він може

формувати та задовольняти не лише утилітарні, а й естетичні та етико-престижні потреби людини, тому дизайн є важливим соціальним аспектом сучасного суспільства; 5) креативності: майбутнього дизайнера треба навчити творчо мислити, самостійно переносити засвоєні знання й уміння в нову ситуацію, розуміти проблему в знайомих умовах, бачити структуру об'єкта, його можливу нову функцію, альтернативно вирішувати проблему тощо; б) прогностичності: в умовах сучасного суспільства необхідним є формування цілісної системи параметрів дизайн-діяльності, зумовлених способом життя та перспективами його розвитку, пов'язаного з економічними, соціальними, культурними і матеріально-технічними умовами. У підготовці дизайнера доцільно використовувати прогнозування комплексно, оскільки тут перехрещується декілька галузей, кожна з яких розвивається відносно незалежно, наприклад: наука і техніка з точки зору появи нових матеріалів і технологій, освітні системи та культурологічні парадигми тощо.

Вимоги до професійних якостей фахівця диференціюються за багатьма рівнями: від елементарного утилітарно-практичного до рівнів найсучаснішого виробництва, науки, техніки, мистецтва, культури загалом. До того ж, вимоги ці можуть досить швидко змінюватися, доповнюватися новими.

Розроблено вимоги до інтеграції загальнохудожніх і професійних знань у підготовці майбутніх дизайнерів. Зокрема з'ясовано, що спеціальна професійна підготовка і формування їхньої особистості є головною метою підготовки дизайнера у вищих навчальних закладах, а загальнохудожній аспект навчання дизайнера є необхідним компонентом цілісної системи його професійної освіти і формує основу фундаментальних знань фахівця. Орієнтація фундаментальних дисциплін на практичні потреби студентів, їхні інтереси і запити передбачає інтеграцію на змістовому та процесуальному рівні.

Головними і загальними для всіх студентів є вміння розробляти оригінальні за дизайнерським задумом та виконанням витвори, творчо вирішувати композиційні, колористичні і технічні завдання. Важливою є й апеляція до традицій та творчого досвіду як вітчизняної, так і зарубіжної художньої культури. Інший

масив умінь відноситься, власне, до професійної дизайнерської майстерності – відтворення образотворчими засобами авторської ідеї, дизайн-пропозиції, набуття навичок проєктанта, конструктора, макетувальника, виконавця експериментальних взірців, який професійно володіє графічними і технічними засобами та допоміжним інструментарієм, який враховує особливості та технічні властивості застосовуваних матеріалів тощо. Низка умінь покликані забезпечити реалізацію та впровадження проєктів і зразків у виробництво. Отже, дизайнер високоякісним творчим продуктом має впливати на формування суспільного смаку й естетичної культури суспільства, надавати методичну та фахову допомогу виробничим підприємствам, проєктно-конструкторським службам, організаціям, співпрацювати з творчими працівниками культури і мистецтва, орієнтуватись у різноманітті творчих та культурно-історичних процесів тощо.

На основі вимог до організації педагогічних систем і розроблених у процесі дослідження теоретичних положень було виділено конкретні етапи підготовки майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах, а саме: відбір художньо-обдарованої молоді; врахування потреб сучасного дизайн-виробництва в організації навчально-виховного процесу; забезпечення проходження усіх видів практик і, зокрема, проєктно-конструкторської на виробничій базі підприємств і організацій певної галузі; забезпечення раціонального використання навчально-виробничої бази ВНЗ для проведення навчального процесу, наукових досліджень, зміцнення та розвитку їхньої матеріально-технічної бази; здійснення підготовки фахівців за узгодженими наскрізними навчальними планами і програмами на інтегрованій основі; координація зусиль у наукових розробках з актуальних питань за напрямками підготовки кадрів і наукових зацікавлень відповідних факультетів; матеріально-технічне забезпечення процесу професійного навчання на сучасному рівні дизайнерських творчих майстерень, макетно-модельних лабораторій, художніх студій тощо; наявність висококваліфікованих педагогів; розвиток дослідницької та конкурсної діяльності студентів; розробка і оновлення наукового та навчально-методичного забезпечення підготовки дизайнерів; розробка нормативно-правової бази для освітньо-професійних програм.

Здійснене обґрунтування теми, звісно, не вичерпує всіх аспектів проблеми розвитку дизайн-освіти в Україні. Подальшими напрямками дослідження є такі: теоретико-методологічне та науково-методичне обґрунтування системи підготовки майбутніх дизайнерів за усіма спеціалізаціями і за їхніми результатами вдосконалення навчально-методичних комплексів природничих, професійних та практичних дисциплін, створення інтегрованих підручників для багаторівневої вищої дизайн-освіти.

Література

1. Прусак В.Ф. Дизайнерська освіта в технічному вузі // Науковий вісник. Проблеми деревообробки на рубежі ХХІ ст.: наука, освіта, технології. Вип. 9.5. – Львів : Престиж-інформ, 1999. – С. 31 – 34.
2. Прусак В.Ф. Еволюція розвитку дизайн-освіти в Українському державному лісотехнічному університеті // Науковий вісник: Розробка сучасних технологій деревообробки / Збірник наук.-техн. праць. Вип. 11.2. – Львів : УкрДЛТУ, 2001. – С. 111 – 114.
3. Прусак В.Ф. Педагогічні умови підготовки майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах України // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. Вип.41. – Херсон: ХДУ, 2006. – С. 296 – 301.

Kaminska A.

Organizational and pedagogical foundations of training future designers in the higher educational institutions of Ukraine

Art education is the basis by which realized the creative potential of the student designer. Design education is also based on the study of design methodology, methods of structural organization of the form, on the basis of purpose, social and cultural functions, features the introduction of technological design development to production. Therefore there is a lack of coordination with the designer's collaboration technology and other professionals, not achieved the desired final effect of design engineering.

Keywords: fundamental education, design education, design, training, integration of disciplines.

Відомості про автора

Камінська Алла Володимирівна – викладач Брянківського технологічно-економічного технікуму Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Основні наукові дослідження зосереджено на проблемі формування готовності майбутніх фахівців з рекламного дизайну до інновацій у професійній діяльності.

Стаття надійшла до редакції 21.12.2012

Прийнято до друку 25.01.2013